

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ
TERCİH ETMELERİNDE LİSE COĞRAFYA
ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ**

**High School Geography Teachers' Effect on Students' Preference of
Geography Departments in Universities**

Yrd. Doç. Dr. Murat ATEŞ

*Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
murates@nku.edu.tr*

Yrd. Doç. Dr. Yusuf KILINÇ

*Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar
Eğitimi Bölümü, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı yusuf.kilinc@marmara.edu.tr*

ÖZET

Üniversite ve meslek tercihi gibi hayatları ile ilgili önemli kararlar alma aşamasına gelen genç bireylerin, bu kararları almasında etki eden birçok değişken bulunmaktadır. Gençlerin üniversite eğitimlerinde etkili olan birçok faktörden biri de onlara rol model olan lise öğretmenleridir. Bu düşünceden hareketle yapılan bu çalışmada, fen edebiyat ve eğitim fakültelerinde coğrafya alanını tercih eden öğrencilerin, bu tercihleri üzerinde coğrafya öğretmenlerinin etkisinin hangi boyutta ve ne şekilde olduğunu ortaya koymak hedeflenmiştir. Çalışmada, Türkiye’de bulunan 11 farklı üniversitede, coğrafya bölümü ve coğrafya öğretmenliği alanlarında öğrenim görmekte olan 1693 öğrenciye anket uygulanmıştır. Yapılan ankette öğrencilere genel olarak üniversite tercihleri üzerinde coğrafya öğretmenlerinin bir etkisinin olup olmadığı, bu etkinin hangi boyutta olduğu ve coğrafya öğretmenlerinin hangi özellikleri ile bu etkiyi sağladıkları ile ilgili sorular sorulmuştur. Çalışma sonucunda ankete katılan öğrencilerin %65’i, coğrafya bölümü veya öğretmenliğini tercih etmelerinde coğrafya öğretmenlerinin etkili olduğunu vurgulamış, bu etkiyi de 10 üzerinden ortalama olarak 7,4 puanla belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, üniversite bölüm tercihi, coğrafya öğretmeni etkisi.

ABSTRACT

Young people who are at the stage of making decisions about preference of a university or a vocation are affected by many effects. One of the effects that affect the choice of these students is their high school teachers as role models for them. Concerning about this fact, this study aimed at revealing

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ TERCİH ETMELERİNDE LİSE
COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ**

the rate, way and extend of this effect of teachers on students' preference of their university departments in the science & literature and the education faculties. In the study, a total of 1693 geography and geography education students from 11 different Turkish universities were surveyed. In this survey, the effect of geography teachers, it's extended and rate and characteristics of teachers that provide this effect were asked to the students. The results of the study revealed that 65% of the students who participated in the survey, were affected by their high school geography teachers and this effect was evaluated as 7.4 out of 10.

Keywords: *University students, preference of a department in university, effect of geography teacher.*

1.GİRİŞ

Toplumların kaderleri üzerinde en etkili figürlerden birisi de öğretmenlerdir. Bir ülkede birçok farklı meslek grubuna mensup olan bireyleri yetiştirenler ve var edenler öğretmenlerdir. Bu bakımdan öğretmenler ülkelerin kaderlerinde önemli bir rol üstlenmişlerdir. Bir eğitim sisteminin en temel ögesi olan öğretmenler, ülkelerin kalkınmasında, nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde, toplumsal huzur ve barış ortamının sağlanmasında, bireylerin sosyalleşmesinde ve hayata hazırlanmasında, toplumsal birikimlerin genç kuşaklara aktarılmasında genel olarak başrolü üstlenen bir mesleği icra etmektedirler (Özden, 1999). Meslek olarak öğretmenlik, eğitim sektörü ile ilgili olarak, sosyal, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanıyla ilgili özel uzmanlık bilgi ve becerileri temel alan çalışmaları ve mesleki formasyonu gerektiren profesyonel bir uğraştır (Hacıoğlu ve Alkan, 1997).

Öncül (2000) öğretmeni, resmi ya da özel bir eğitim kurumunda öğrencilerin öğrenme yaşantılarına kılavuzluk etmek ve yön vermek amacı ile görevlendirilmiş kişi olarak tanımlanmaktadır. Öğretmenlerin mesleklerini icraları sırasında en çok muhatap oldukları kesim esasen mesleki olarak eğitim sistemi içerisinde birer paydaş olarak birlikte rol aldıkları öğrencilerdir. Öğretmen ve öğrenci ilişkisi sadece okul yaşamı ile sınırlı kalmayıp yıllarca sürebilen bir ilişki olabilmektedir. Bu ilişki her ne kadar yasa ile çerçevelenmiş bir resmi niteliğe sahipse de, meslek itibarıyla öğrencilerin hayatlarında onların aileleri ile birlikte en önemli rolü üstlenen öğretmenler, aynı zamanda öğrencilerin zihinlerinde

duygusal bir yer de edinmektedir. Hangi yaşta olursak olalım birey olarak hepimizin hayatında bir figür olarak önemli bir rol teşkil eden bir öğretmen mutlaka vardır. Acı ve tatlı hatıraları ile bugün öğrencilik yaşamı ile ilgili anılarımız söz konusu olduğunda, kimi zaman unutulmayan isimleri veya kendine özel davranışları ile hatırladığımız ve andığımız, bizim için özel bir önemi olan öğretmenlerimiz mutlaka vardır (Çelikten vd. 2005).

Çelikten ve Can (2003), İdeal bir öğretmenin nasıl olması gerektiği konusunda yaptıkları çalışmada ideal bir öğretmenin; öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü, sevecen, güvenilir, dürüst, objektif, sırdaş ve onlarla dost olması gerektiğini, düşünce ve davranışları ile öğrenciler için bir model olması gerektiğini belirtmişlerdir. Birer model olarak öğretmenlerin eğitim öğretim süreçlerinde oynadıkları rollerin bir kısmı ise psikolojik rollerdir ve iyi bir öğretmen bu psikolojik rolleri iyi bir şekilde oynamalıdır (Özsoy, 1987). Bu bağlamda, öğrenme sürecinde öğretmen ve öğrenci ilişkilerinin önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Öğrencilerin konulara ve öğretmene karşı duygusal tutumları onların kavramsal öğrenmeleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (Bloom vd. 1971; Ellis, 1999; Rodriguez vd. 1996). Pozitif bir öğretmen-öğrenci ilişkisi duygusal öğrenmeyi kolaylaştırır ve döngüsel olarak kavramsal öğrenmeyi artırır (Eiss, 1969; Bloom vd. 1971).

İlişkisel Öğrenme Yaklaşımını (RTA) geliştiren Graham ve diğerlerinin (1992) hareket noktasını “Öğretme ilişkisel bir gelişim sürecini içerir ve tatmin edici sonuçlar elde edilmesi için kişiler arası etkili iletişim becerilerini gerektirir” düşüncesi oluşturmuştur. DeVito (1986) öğretmeyi, ilk karşılaşmadan sona erinceye kadar gelişim aşamalarını takip eden ve samimiyet içeren ilişkisel bir süreç olarak nitelendirmektedir. Öğrencilerin yaşamlarında kalıcı roller üslenen ve onların bir birey olarak toplumdaki varlıkları üzerinde önemli bir rol üstlenen öğretmenlerin, öğrenciler üzerindeki etkilerinin sadece öğrenme süreçleri içerisinde değerlendirilmesi eksik bir yaklaşım olacaktır. Öğrenciler ile etkileşim içerisinde olan öğretmenler, eğitim öğretim süreçlerinin dışında, onların mesleki kararları ve yaşamları üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir.

Öğretmen-öğrenci ilişkileri bağlamında öğretim süreçleri ile ilgili yapılan birçok çalışma olmasına karşın, öğrencilerin mesleki tercih ve

*ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ TERCİH ETMELERİNDE LİSE
COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ*

yaklaşımları konusunda öğretmenlerin etkisi üzerine yapılan çalışmalar oldukça yetersizdir. Bu noktadan hareketle, üniversitelerin coğrafya ve coğrafya öğretmenliği bölümlerini tercih ederek bu bölümlerde eğitim görmekte olan öğrencilerin, hayatlarını şekillendirecek bu tercihleri üzerinde coğrafya öğretmenlerinin etkilerinin ele alındığı bu çalışmada, aşağıdaki sorulara cevaplar bulunmaya çalışılmıştır:

- 1.Üniversitelerde coğrafya ve coğrafya öğretmenliği bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin, bu bölümleri tercih etmelerinde lise coğrafya öğretmenlerinin etkisi var mıdır?
- 2.Coğrafya öğretmenlerinin etkisi varsa, bu etki hangi ölçüdedir?
- 3.Coğrafya öğretmenlerinin hangi özellikleri bu etkiyi sağlamıştır?
- 4.Bölüm tercihlerinde coğrafya öğretmenlerinin etkisi yoksa öğrenciler, hangi nedenlerle coğrafya ve coğrafya öğretmenliği bölümlerini tercih etmişlerdir?

2.YÖNTEM

Bu çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Hazırlanan anketin ilk kısmında öğrencilerin üniversite, bölüm, sınıf ve cinsiyetleri ile ilgili sorular yer alırken, anketin ikinci kısmında bölüm tercihleri ile ilgili sorular yer almıştır. Hazırlanan anket 11 farklı üniversitede (Çanakkale Onsekiz Mart, Fırat, Dicle, Karabük, Mustafa Kemal, Marmara, İstanbul, Sakarya, Atatürk, Fatih, Süleyman Demirel), coğrafya bölümü ve coğrafya öğretmenliği alanında eğitim gören 1693 öğrenciye yüz yüze sorularak uygulanmıştır. Anketin analizinde Spss ve Exel yardımı ile çeşitli istatistikî yöntemler kullanılmıştır. Bulguların sunulması ve değerlendirilmesi aşamasında, verilerin kategorize edilmesi işleminde uzman görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen sonuçlar çalışmada sunulmuştur.

3.BULGULAR

Bu çalışma için hazırlanan anket, 11 farklı üniversitede (Çanakkale Onsekiz Mart, Fırat, Dicle, Karabük, Mustafa Kemal, Marmara, İstanbul, Sakarya, Atatürk, Fatih, Süleyman Demirel) eğitim gören lisans öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulanan anketin ilk kısmında yer alan demografik verilere göre (Tablo, 1); bu üniversite öğrencilerinin 1332'si Fen-Edebiyat veya Edebiyat Fakülteleri'nin Coğrafya

Bölümü'nde, 361'i ise eğitim fakültelerinin Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda, farklı sınıflarda eğitim görmektedir. Anket çalışmasına katılan üniversite öğrencilerinden 987'si erkek, 706'sı ise kadındır.

Tablo 1. Anket çalışmasına katılan üniversite öğrencilerinin, cinsiyet, bölüm ve sınıflara göre dağılımı.			
Özellikler		Sayı	%
Cinsiyet	Erkek	987	58
	Kadın	706	42
Bölüm	Coğrafya	1332	79
	Coğrafya Öğretmenliği	361	21
Sınıf	1.	550	33
	2.	476	28
	3.	324	19
	4.	269	16
	5.	74	4

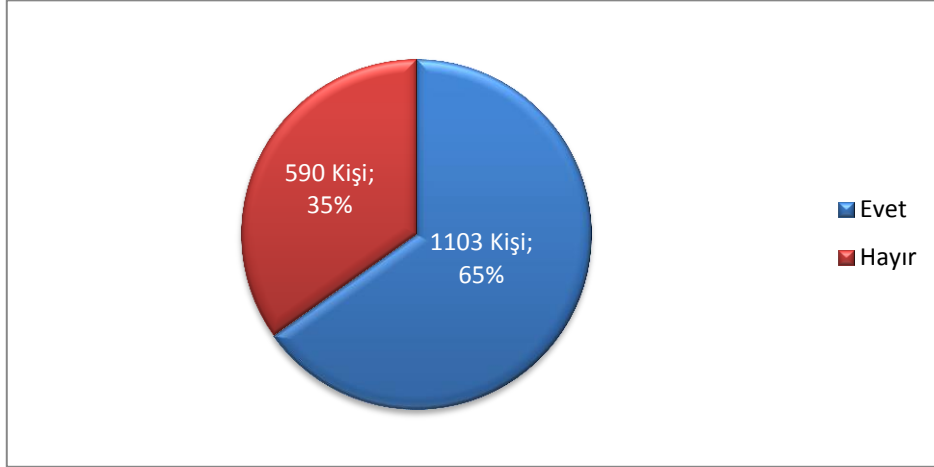
Çalışmanın bundan sonraki kısımlarda, araştırmamızda cevaplanması beklenen sorularla ilgili olarak elde edilen veriler, ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

A.Coğrafya Öğretmeninden Etkilenerek Lisans Öğrenimi İçin Coğrafyayı Tercih Edenler

“Üniversite Öğrencilerinin Coğrafya Tercihlerinde Coğrafya Öğretmenlerinin Etkisi Oldu mu? Araştırmamızın ilk sorusunu yanıtlayan 1693 lisans öğrencisinden 1103'ü evet, 590'ı hayır yanıtını vermiştir (Şekil 1). Bu soruya verilen cevaplara göre, üniversitede coğrafya ile ilgili bölümlerde eğitim gören öğrencilerin %65'inin tercihlerinde, coğrafya öğretmenlerinin etkisi olduğu ortaya çıkmaktadır.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ TERCİH ETMELERİNDE LİSE COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ

Şekil 1. “Coğrafyayı tercihinizde coğrafya öğretmeninizin etkisi oldu mu?” sorusuna verilen cevaplar.

Bu soruya evet veya hayır olarak cevap veren öğrencilerin, verdikleri cevaplar itibariyle cinsiyet ve bölümlere göre dağılımı Tablo 2’de yer almaktadır. Buradaki veriler incelendiğinde cevaplarda cinsiyet’in ayırt edici bir unsur olmadığı gözlenmiştir. Öğretmen etkisini bölümlere göre değerlendirdiğimizde yine belirgin bir fark olmasa da coğrafya öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin, oran olarak bu etkiyi daha fazla ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyet ve bölümlerine göre, “Coğrafyayı tercihinizde coğrafya öğretmeninizin etkisi oldu mu?” sorusuna verdikleri cevaplar

Özellikler		Evet		Hayır	
		Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet	Erkek	641	65	346	35
	Kadın	462	65	244	35
Bölüm	Coğrafya	856	64	476	36
	Coğrafya Öğretmenliği	247	68	114	32

“Coğrafya Öğretmenlerinin Tercih Üzerindeki Etkisi Hangi Ölçüdedir?” Sorusunda öğrencilerden, coğrafya öğretmenlerinin kendi

tercihleri üzerindeki etkisini “en az 1” ve “en fazla 10” olmak üzere puanlamaları istenmiştir. Bu puanlamalar neticesinde coğrafya öğretmeninin etkisinin olduğunu belirten 1103 öğrenci, coğrafya öğretmenlerinin tercihlerindeki etkisini ortalama olarak 7,4 puanla ifade ettikleri görülmüştür.

“Coğrafya Öğretmenlerinin Hangi Özellikleri Öğrencilerin Tercihleri Üzerinde Etkili Olmuştur?” Sorusunu öğrencilerin açık uçlu olarak cevaplamaları istenmiştir. Soru açık uçlu olduğu için, tercihlerinde öğretmenlerinin etkisi olduğunu belirten 1103 öğrenci, çoğu zaman maddeler halinde birden çok öğretmen özelliğini vurgulamıştır. Öğrenciler bu aşamada belirttikleri toplam 1795 ifade ile öğretmenlerin özelliklerini açıklamışlardır. Çalışma açısından çok önemli sonuçların elde edildiği bu bölümde, öğrencilerin ifadeleri farklı kategoriler halinde değerlendirilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrenci ifadelerinden elde edilen öğretmen özelliklerinin farklı kategorilere göre dağılışı.			
Kategori		f	%
1.	Ders İşleyişi	1067	59,5
2.	Kişisel Özellikleri	172	9,5
3.	Alan Bilgisi	143	8
4.	İletişim Becerileri	133	7,4
5.	Tercih Yönlendirmesi	280	15,6
Toplam		1795	100

Çalışmanın bu kısmında üniversite öğrencilerinin, coğrafyayı tercih etmelerinde etkili olduğunu belirttikleri coğrafya öğretmenlerine ilişkin özelliklerin kategoriler şeklinde kendi içinde değerlendirilmesi yapılmıştır. Daha detaylı ve ayrıntılı bir bilgilendirme açısından her kategori, kendi içerisinde alt kategorilere ayrılmış ve en çok kullanılan ifadelerden örnekler verilmiştir.

A.1.Ders İşleyişi

Bu kategoride değerlendirilen ifadeler genel olarak coğrafya öğretmenlerinin ders işleyişi ile ilgilidir.

Öğrencilerin kullandıkları ifadelerin % 59,5’i bu kategoride yer almaktadır. Dolayısı ile bu kategori öğrencilerin büyük bir çoğunluğunu temsil etmekle birlikte, etkili bir coğrafya öğretmenin nasıl olması

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ TERCİH ETMELERİNDE LİSE
COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ**

gerektiği ile ilgili önemli ipuçları vermektedir. Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin ders işleyişleri ile ilgili olarak belirttiği 1067 ifade; “Anlatım Şekli”, “Dersi Sevdirmesi”, “Kullandığı Metotlar” ve “Gerçek Hayatla Bağ Kurması” alt başlıkları altında detaylandırılmış, ilgi çekici ve sıkça tekrar edilen ifadelerden örnekler sunulmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin ders işleyişlerinden etkilendiklerini belirten ifadeler.			
İfadeler		f	%
1.	Anlatım Şekli	516	48,4
Örnekler	Anlatımı, Anlatım şekli, Anlatım tarzı, Sıkmadan anlatması, Zevkli anlatımı, Esprili anlatışı, Etkili anlatımı, Ders işleyişi, Çok iyi anlatması, Anlaşılır bir şekilde anlatması, Eğlenceli anlatması, Kaliteli anlatışı, Kolay ve anlaşılır anlatımı, Mükemmel ders anlatışı, Rahat ifade etmesi, Sıra dışı anlatışı, Hakkını vererek anlatması.		
2.	Dersi Sevdirmesi	287	27
Örnekler	Sevdirdi, Coğrafyayı sevdirdi, Coğrafyayı bana sevdirdi, Konuları sevmemi sağladı, Onun sayesinde coğrafyayı sevdim, Coğrafyanın zevkli olduğunu gösterdi, Coğrafyaya merakımı artırdı, Coğrafyaya ilgimi artırdı, Coğrafya derslerinin zevkli ve eğlenceli olduğunu gösterdi, Onun sayesinde coğrafyaya aşık oldum, Hiç sevmediğim halde coğrafyayı bana sevdirdi, Daha anlaşılır olduğunu gösterdi, Coğrafyanın zor olmadığını gösterdi.		
3.	Kullandığı Metotlar	198	18,4
Örnekler	Dersi görsellerle anlatırdı, Görseller kullanırdı, Slâytlar kullanırdı, Görseller yardımıyla dersi daha eğlenceli hale getirirdi, Öğrenci odaklı ders anlatırdı, Derse katılımı sağlardı, Derste materyaller kullanırdı, Uygulamaya çok önem verirdi, Sık sık geziler yapardı, Birçok gezi yaptı, Gezilere götürürdü, Dersle ilgili yarışmalar yapardı, Dersleri soru cevap şeklinde işlerdi, Konuları örneklerle anlatırdı, Sınıf dışı uygulamalara önem verirdi, Araştırmayı seviyordu, Ödev ve araştırmaya önem verirdi.		
4.	Gerçek Hayatla Bağ Kurması	66	6,2
Örnekler	Coğrafyayı hayatla bütünleştirirdi, Coğrafyayı hayatla ilişkilendirerek anlatırdı, Dersi günlük hayata yaklaşırdı, Dersi güncel anlatırdı, Güncel konularla anlatması, Hayatımıza uyarlardı, Güncel hayata dair bilgiler verirdi, Gerçekte coğrafyanın ne demek olduğunu günlük hayatta uygulanabilirliğini gösterdi, Coğrafyayı yaşama aktarırdı.		

A.2.Kişisel Özellikleri

Öğrencilerin, kendilerini etkileyen coğrafya öğretmeninin kişisel özellikleri ile ilgili olarak belirttiği ifadeler bu kategoride değerlendirilmiştir. Öğrencilerin kullandıkları ifadelerden % 9,5'i bu kategoride yer almaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin kendilerini etkileyen kişisel özellikleri ile ilgili ifadeleri.			
İfadeler		f	%
1.	Kişiliği	65	37,8
Örnekler	Kişiliği, Düzgün kişiliği, Karakteri, Karakterli yapısı, Duruşu, Adil olması, Anlayışlıydı, Samimiyeti, İçtenliği, Sevecendi, Güvenilirliği, Sabırlıydı, Otoriterdi, İyi bir insandı.		
2.	Esprili ve Güler yüzlü Oluşu	29	16,8
Örnekler	Esprili ve güler yüzlüydü, Güler yüzlü olması, Güler yüzlülüğü, Güler yüzlü ve sıcakkanlı bir insandı, Eğlenceli biriydi, Espriliydi, Espri anlayışı, Komik olması, Komikti, Sempatikliği, Zeki ve espriliydi, Çok esprili ve eğlenceliydi.		
3.	Rol Model Olması	51	29,7
Örnekler	Coğrafyayı idol olarak seçtiğim öğretmenime benzeyeceğim diye seçtim, İyi bir model olması, O hoca gibi olma isteği, Öğretmenimin yerinde olma isteği, Örnek alınacak bir kişiydi, Örnek olması, Bana örnek oldu, Ben de onun gibi bir öğretmen olmak istiyorum, Özendirici oluşu, Çok başarılı idi, Başarılı biri olması, kendini geliştirmiş iyi bir hocaydı.		
4.	Meslek Sevgisi	16	9,3
Örnekler	İşini severek yapan biri ne öğretmeni olursa olsun öğrencilere dersi sevdirebilir, Branşa olan sevgisi, İşini severek yapması, İşini sevmesi, Mesleğini severek yapması, İşini heyecanını kaybetmeden yapması, İşinin hakkını vermesi.		
5.	Diğer Özellikleri	11	6,4
Örnekler	Doğa sevgisi, Fikirleri, Hayata bakış açısı, Hitabet yeteneği, Hocamızın genç olması, İyi bir diksiyon, Öğretmenim diğer tüm branş hocalarından farklı bir yaşam tarzına ve dünya görüşüne sahipti, Vatanını çok sevmesi.		

Öğrencilerin, kendilerini etkileyen coğrafya öğretmenlerin kişisel özellikleri belirttikleri bu kısım, etkili öğretmenlerin hangi kişisel özelliklere sahip olduğu konusunda önem taşımaktadır. İfadeler genelde

*ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ TERCİH ETMELERİNDE LİSE
COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ*

iç içe geçmiş olsa da, frekans olarak tekrarlarına binaen birbirlerinden ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir. Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin kişisel özellikleri ile ilgili olarak belirttiği 172 ifade; “Kişiliği”, “Esprili ve Güler Yüzlü Olması”, “Rol Model Olması”, “Meslek Sevgisi” ve “Diğer Özellikleri” alt başlıkları altında detaylandırılmış, en çok tekrar edilen ve ilgi çekici ifadelerden örnekler sunulmuştur (Tablo 5).

A.3.Alan Bilgisi

Bu kategoride değerlendirilen ifadeler genel olarak coğrafya öğretmenlerinin alan bilgileri ile ilgilidir. Öğrencilerin kullandıkları ifadelerin % 8’i bu kategoride yer almaktadır.

<i>Tablo 6. Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin alan bilgilerinden etkilendiklerini belirten ifadeler.</i>			
İfadeler		<i>f</i>	<i>%</i>
1.	Bilgili Olması	31	21,7
Örnekler	Bilgili olması, Bilgi seviyesi, Bilgiliydi, Çok bilgiliydi, Çok bilgili olması, Müthiş bir bilgiye sahipti, Bilgili ve zeki oluşu, Bilgisine hayran kaldım, Bilgi birikimi, Bilgi düzeyinin üst seviyede olması.		
2.	Genel Kültürü	25	17,5
Örnekler	Genel kültürü, Genel kültürü iyiydi, Genel kültürü çok yüksekti, Her konuya hâkimdi, Her konuda uzmandı, Yaklaşık her konu hakkında fikre sahipti, Coğrafya bilgisinin yanında konularla ilgili geniş bir genel kültüre sahipti.		
3.	Alan Hâkimiyeti	87	60,8
Örnekler	Alanına hâkim olması, Alanında iyiydi, Alanındaki bilgisi, Coğrafya bilgisi muazzamdı, Coğrafya bilgisi inanılmaz derecede iyiydi, Coğrafyadaki etkin birikimi, Derse hâkimdi, Kendi alanında başarılıydı, Kendi branşında yeterliydi, Konulara hâkim olması, Konulara çok hâkimdi, Coğrafyayla iç içeydi.		

Öğrencilerin, kendilerini etkileyen coğrafya öğretmenlerinin alan bilgileriyle ilgili olarak kullandıkları ifadelerden meydana gelen bu kategori, öğretmenlik mesleğinde alanla ilgili mesleki donanımın önemini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Öğrencilerin, coğrafya

öğretmenlerinin alan bilgileri ile ilgili olarak belirttiği 143 ifade; “Bilgili Olması”, “Genel Kültürü” ve “Alan Hâkimiyeti” alt başlıkları altında detaylandırılmış, ilgi çekici ve sıkça tekrar edilen ifadelerden örnekler sunulmuştur (Tablo 6).

A.4.İletişim Becerileri

Bu kategoride, öğrencilerin kendilerini etkileyen coğrafya öğretmenin iletişim becerileri ile ilgili olarak belirttiği ifadeler yer almaktadır. Öğrencilerin kullandıkları ifadelerden % 7,4’ü bu kategoride yer almaktadır. Başlı başına bir iletişim süreci olan öğrenmenin istenilen seviyede gerçekleşebilmesi için, bu sürecin en önemli öğelerinden biri olarak öğretmenlerin iletişim becerileri oldukça önemlidir.

Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin iletişim becerileri ile ilgili olarak belirttiği 133 ifade; “İlgilenmesi”, “Samimiyet ve Davranışları” ve “Kendini Sevdirmesi” alt başlıkları altında detaylandırılmış, en çok tekrar edilen ve ilgi çekici ifadelerden örnekler sunulmuştur (Tablo 7).

<i>Tablo 7. Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin ifadeleri.</i>			
İfadeler		<i>f</i>	<i>%</i>
1.	İlgilenmesi	55	41,4
Örnekler	İlgisi, Benimle olan ilgisi, Birebir ilgilenirdi, Benimle özel olarak ilgilenirdi, Daha çok ilgilenmesi, Özel ilgisi, Öğrencilerle yakından ilgilenmesi, Teneffüslerde bile yanına gittiğimde beni geri çevirmezdi, Yardımcı olması, Öğrencilerin derdini dinlerdi, Görüşlerimizi alırdı, Diyalog kurması, Derste çok ilgilenmesi.		
2.	Samimiyet ve Davranışları	62	46,6
Örnekler	Samimiyeti, Samimi ve içten oluşu, Samimi oluşu, Arkadaş gibi davranması, Davranışları, Yaklaşımları, Bana değer vermesi, Öğrencilerle samimiyeti, Bir arkadaş gibiydi, Öğrencileri anlamaya çalışması, Öğrenciye bakış açısı, Öğrenciye yaklaşımı, İkili ilişkilerde çok samimiydi.		
3.	Kendini Sevdirmesi	16	12
Örnekler	Kendini bize sevdirmesi, Kendini ve dersi sevdirmesi, Hocama olan sevgim, Kendini sevmemden dolayı, Sevgi, Çok seviyordum, Tamamen kendine sempati duymam, Sevdiğim bir hocamdı.		

*ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ TERCİH ETMELERİNDE LİSE
COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ*

A.5.Tercih Yönlendirmesi

Bu kategoride değerlendirilen ifadeler genel olarak, coğrafya öğretmenlerinin doğrudan tercih yönlendirmeleri yaparak öğrencilerinin tercihleri üzerinde etkili olmaları ile ilgilidir. Öğrencilerin kullandıkları ifadelerin % 15,6'sı bu kategoride yer almaktadır. Öğrencilerin, mesleki tercihlerinde doğrudan coğrafya öğretmenlerinin tavsiye ve yönlendirmelerini dikkate almış olmaları, onların öğretmenlerine verdikleri değeri göstermesi açısından önemlidir. Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin tercih yönlendirmeleri ile ilgili olarak belirttiği 280 ifade; “İstihdam ve Gelecek Vadi”, “Genel Bilgilendirmeler” ve “Doğrudan Tavsiye” alt başlıkları altında detaylandırılmış, ilgi çekici ve sıkça tekrar edilen ifadelerden örnekler sunulmuştur (Tablo 8).

<i>Tablo 8. Öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin ifadeleri.</i>			
İfadeler		<i>f</i>	<i>%</i>
1.	İstihdam ve Gelecek Vadi	94	33,6
Örnekler	Atanmasının daha fazla olduğunu söyledi, Atanmanın kolay olduğunu söyledi, Coğrafyada açık olduğunu söyledi, Mezun sayısı az dedi, İş olanakları fazla dedi, Daha düşük puanla atanırsın dedi, KPSS puanı düşük dedi, Geleceği olan bir bölüm dedi, Gelecek vaat ediyor dedi, Önünün açık olduğunu söyledi.		
2.	Genel Bilgilendirme	96	34,3
Örnekler	Bilgi vererek, Konuşarak, Yaptığı açıklamalarla, Bana yol gösterdi, Avantajlarını anlattı, Bölümden bahsetmesi, Bölümün güzelliklerinden bahsetmesi, Coğrafya bölümünün eğlenceli olduğunu anlattı, Zevkli bir bölüm dedi, İyi bir meslek olduğunu anlattı, Coğrafyanın popüler olduğunu anlatması.		
3.	Doğrudan Tavsiye	90	33,1
Örnekler	Tavsiye etmesi, Tercih döneminde tavsiye etti, Yönlendirmesi, Teşvik etti, Önerdi, Beni yönlendirdi, İkna ve tavsiye ederek, İlgimden dolayı beni teşvik etti, İlgi duyduğumu bildiği için beni bu alana yönlendirdi, Rehber öğretmenimdi, Sınıf öğretmenimdi, Benim tercihlerimi o yapmıştı, Bu mesleği yapabileceğime inandırmıştı, Tercihlerimi o yaptı. Beni kandırdı.		

B.Lisans Öğrenimi İçin Coğrafyayı Tercih Etkili Olan Diğer Faktörler

“Bölüm Tercihinde Öğretmen Etkisi Yoksa Etkili Olan Diğer Faktörler Nelerdir?” Daha önce Şekil 1’de belirtildiği gibi, araştırmamıza katılan ve anket uygulanan 1693 coğrafya ve coğrafya öğretmenliği üniversite öğrencisinin 590 kişilik bir kısmı (%35), bölüm tercihlerinde coğrafya öğretmenlerinin etkisi olmadığını belirtmişti.

Tablo 9. Bölüm tercihlerinde öğretmen etkisi olmayan öğrencilerin, tercihlerinde etkili olan nedenlerle ilgili ifadeleri.			
İfadeler		f	%
1.	İstihdam Olanağı	244	22,3
Örnekler	İş imkânlarının fazla olması, Kpss puanının düşük olması, Atanma kolaylığı, Öğretmen alımının iyi olması, Diğer bölümlerden daha avantajlı olması, Coğrafya mezunlarının az olması, Her üniversitede olmaması, Önünün açık olması, Formasyon imkânı olması, Geleceği parlak bir meslek oluşu.		
2.	Zaruretler	207	19
Örnekler	Öss puanım buna yetti, Puanım buna yetti, Sınav sonucum öyle geldi, Zorunluluk, Mecburiyet, Baskı, ÖSYM, Çevre baskısı, Aile baskısı, Şans, Tesadüf, Askerlik korkusu, Sözelde en iyi bölümdü, Hayat koşulları, Açıkta kalmamak için, Matematik bilmediğim için, Sistem kurbanı oldum, İstedğim alanlara puanım yetmedi, Tekrar üniversiteye hazırlanmamak için, En son tercihimdi, Kaza ile seçtim, Tercih hatası, Kısmet.		
3.	Alana Yönelik Sevgi ve İlgi	554	50,7
Örnekler	Merakım, İlgi, Sevmem, Bölümü sevdiğim için, Coğrafyayı sevdiğim için, Doğaya karşı ilgim, Ders konularını ilginç bulmam, Zevki bir bölüm olduğundan, Bölümün içeriği, İlgi almıma uygun, İlgi çekici, Doğayı keşfetmek, Doğayı sevmem, Dünyayı tanıma merakım, Arazi gezileri, Gezmeyi sevmem, Dünyayı ve insanları tanıma isteği, Dünyayı tanımak, Alanda yetenekli oluşum, Başarılı olacağıma inanmam, Görsel zenginliği.		
4.	Diğer Nedenler	88	8
Örnekler	Ailem, Akrabalarımın etkisi, Aile bireylerinin etkisi, Arkadaş önerisi, Arkadaşlarım, Rehber öğretmenim, Dershane yönlendirmesi, Dershane, Hiçbir faktör etkili olmadı, Ayna programının etkisi, National geographic, Havalı olması, Sıkıcı olmaması, Topluma daha faydalı olma isteği.		
Toplam		1093	100

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ TERCİH ETMELERİNDE LİSE
COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ**

Araştırmamızın bu kısmında hayır cevabı veren öğrencilere ankette açık uçlu olarak yöneltilen; “Coğrafya tercihinizde etkili olan faktörleri belirtiniz?” sorusuna karşılık olarak kullanılan ifadeler değerlendirilecektir. Bu açık uçlu soruyu maddeler halinde yanıtlayan 590 öğrenci toplam olarak 1093 ifade oluşturmuştur.

Öğrencilerin coğrafya tercihlerinde etkili olan bu faktörler kategoriler halinde Tablo 9’da değerlendirilmiştir. Oluşturulan dört kategori şunlardır; “İstihdam Olanacağı”, “Zaruretler”, “Alana Yönelik Sevgi ve İlgi”, “Diğer Nedenler”. Her bir kategori frekans ve yüzde olarak belirtilmiş olup, kategoriler içerisinde yer alan ve sıkça tekrar eden önemli ifadelerden örnekler verilmiştir.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, üniversitelerin coğrafya ile ilgili alanlarında eğitim görmekte olan öğrencilerin, hayatlarıyla ilgili en önemli kararlardan biri olan üniversite alan tercihlerinde coğrafya öğretmenlerinin etkisini ortaya koymaktadır. Çalışmada elde edilen veriler bir yönü ile önemli kararlar alma aşamasında dahi öğrenciler üzerinde tesiri olan etkili bir öğretmenin özelliklerini ortaya koyarken, diğer yandan üniversiteye girişte mesleki tercihlerde bulunan gençlerin bu aşamadaki düşünce yapılarını ortaya koyması açısından önemlidir.

Çalışmada elde edilen verilere göre coğrafya öğretmenleri, öğrencilerin coğrafya ile ilgili bölümleri tercih etmelerinde önemli bir rol oynamıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %65 gibi önemli bir kısmı bu rolü onaylamaktadır. Ancak, coğrafya öğretmenlerinin bu etkisinin ne derecede olduğu da önemlidir. Coğrafya öğretmeni, öğrencinin coğrafya tercihini etkileyen birçok faktörden biri midir, yoksa temel bir etken midir? Buna yönelik olarak öğrencilerin bu etkiyi 10 tam puan üzerinden ortalama olarak 7,4 olarak puanlamaları, coğrafya öğretmenlerinin bu konuda ne kadar önemli bir etkiye sahip olduğunu ayrıca belirten bir veri olmuştur.

Bu çalışma ayrıca, nasıl bir coğrafya öğretmeni, kendi branşını tercih ettirecek kadar öğrenci üzerinde etkili olmuştur veya bir coğrafya öğretmeni bu etkiyi nasıl sağlayabilir gibi sorulara da yanıtlar sunmaktadır. Bu aşamada öğrencilerin, coğrafya öğretmenlerinin hangi özellikleri ile bu etkiyi sağladığı ile ilgili ifadeleri etkili bir öğretmenin

özelliklerini belirtmesi açısından önemlidir. Öğrencilerin coğrafya öğretmenleri ile ilgili ifadelerinden hareketle, etkili bir öğretmenin özellikleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- 1.Eğlenceli, esprili ve zevkli bir anlatım tarzı ile dersini öğrencilere sevdiren.
- 2.Derste birçok farklı materyal ve öğretim metodu kullanarak dersi monotonluktan çıkarır.
- 3.Öğrencilerin gerçek yaşamları ile ders arasında bağlar kurar.
- 4.İyi bir kişiliğe sahiptir.
- 5.Esprili ve daima güler yüzlüdür.
- 6.Öğrenciler için iyi bir rol modelidir.
- 7.Mesleğini çok severek ve heyecanla yapar.
- 8.Alanında üst düzeyde bilgili ve yeterlidir.
- 9.Genel kültür bilgisi çok iyidir.
- 10.Öğrencileri ile ilgilidir ve onlarla diyalog kurar.
- 11.Öğrencileri ile bir arkadaş kadar samimi olabilir ve onlara değer verir.
- 12.Öğrencilerine hem kendini hem de branşını sevdiren.
- 13.Öğrencileri, yetenekleri doğrultusunda tavsiyelerle yönlendirir.

Öğretmenlerin hangi özelliklerinden etkilendikleri sorulan öğrencilerin cevap olarak kullandığı ifadelerin büyük bir kısmının (%59,5) “ders işleyişi” kategorisinde toplanmış olması, bu konuda coğrafya öğretmenlerinin genel anlamda yetenekli olduklarının da bir göstergesidir. Bu doğrultuda ifade kullanan öğrencilerin, coğrafya derslerinden gerçekten keyif aldıkları ve bu alanı severek benimsedikleri söylenebilir.

Tercihlerinde coğrafya öğretmenlerinin etkisi olmadığını belirten öğrencilerin büyük bir kısmı (%50,7), bu tercihlerini coğrafyaya olan ilgi merak ve sevgilerinden dolayı yaptıklarını belirtmiştir. Bu durum coğrafya alanında eğitim gören öğrencilerin, kendi alanlarıyla ilgili olumlu düşünce yapısını göstermesi bağlamında önemlidir. Bunun yanı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN COĞRAFYA BÖLÜMLERİNİ TERCİH ETMELERİNDE LİSE
COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN ETKİSİ**

sıra tercihte, coğrafya alanlarının istihdam olanakları öğrenciler tarafından belirtilen diğer bir husus olmuştur. Üniversiteye yerleşme sisteminden kaynaklanan bir diğer mesele de araştırmamızda bu aşamada karşımıza çıkmış, birçok öğrenci puanı ancak bu bölüme yettiği veya hedeflerine ulaşamadıkları için coğrafyayı mecburen tercih ettiklerini belirtmiştir. Mesleki bir alan tercihinin bu tarz bir zaruret şeklinde belirtilmiş olması eğitim sistemimiz açısından düşündürücüdür. Esasen çaresizce coğrafya okuyup, mecburen coğrafya öğretmeni olan bireylerin, yukarıda maddelerle belirtilmiş olan öğretmenlik becerilerine ne kadar sahip olacakları ayrı bir problemdir.

Bu araştırma, sadece coğrafya ile ilgili bölümlerde eğitim gören öğrencilerin bölüm tercihleri üzerinde coğrafya öğretmenlerinin etkisini ortaya koymak için yapılmıştır. Araştırma konumuzla ilgili olarak başka bir çalışmaya rastlanılamamasından dolayı, gerek eğitim öğretim gerekse öğretmenlik mesleği bakımından, alan olarak tercihlerde öğretmen etkisinin olabileceği; matematik, Türk dili ve edebiyatı, sosyoloji, tarih vb. diğer alanlarda da benzer çalışmaların yapılması gereklidir.

Araştırma sonucunda doğrudan lisans öğrencilerinin ifadelerinden elde edilen verilerin, sadece coğrafya alanında değil, tüm öğretmenlik alanlarında yol gösterici olacağı söylenebilir. Dolayısı ile öğretmen yetiştiren kurumlar tarafından bu sonuçlar, üzerinde hassasiyetle durulacak şekilde dikkate alınmalıdır.

Bu çalışmanın gösterdiği bir diğer konu da öğretmenliğin sadece bilgiyi aktarmaktan ibaret olmadığı ve öğrencilerin yaşamlarında öğretmenlerin önemli bir etkiye sahip olduklarının ortaya konmuş olmasıdır. Bu bağlamda genç nesilleri yetiştiren öğretmenlerin, mesleklerini sadece bir iş olarak görmemeleri ve öğrencilere iyi birer rol model olmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Bloom, B. S., Hastings, J. T., & Madaus, G. F., (1971). Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning, McGrawHill, New York
- Çelikten, M., Can, N., (2003). “Yönetici, Öğretmen ve Veli Gözüyle İdeal Öğretmen”, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık, Sayı 15, sh. 253-267.

- Çelikten, M., Şanal, M., Yeni, Y., (2005). “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı : 19, sh. 207-237
- DeVito, J. A., (1986). Teaching as Relational Development (Ed: J. M. Civikly), “*Communicating in college classrooms*” (pp. 51-59), Jossey-Bass, San Francisco.
- Eiss, A. B., (1969). Behavioral Objectives in the Affective Domain, National Science Supervisors Association, Washington, D. C.
- Ellis, K., (1999). “*Perceived teacher confirmation: The development and validation of an instrument and two studies the relationship to cognitive and affective learning*”, Paper presented at the annual meeting of the National Communication Association, Chicago, IL.
- Graham, E. E., West, R., Schaller, K. A., (1992). “*The Association Between the Relational Teaching Approach and Teacher Job Satisfaction*”, Communication Reports, Volume 5, Issue 1, pp. 11-22
- Hacıoğlu, F. ve Alkan, C., (1997). Öğretmenlik Uygulamaları, Alkım Yayınları, Ankara.
- Öncül, R., (2000). Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, MEB. Yayınları, İstanbul.
- Özden, Y., (1999). *Eğitimde Dönüşüm Eğitimde Yeni Değerler*, Ankara: Pegem A Yayınları, s.9.
- Özsoy, Y., (1987). Türk Eğitim Sistemi ve Yönetimi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, No.95.
- Rodriquez, J., Plax, T. G., Kearney, P., (1996). “*Clarifying the Relationship Between Teacher Nonverbal Immediacy and Student Cognitive Learning: Affective Learning as the Central Causal Mediator*” Communication Education, Volume 45, pp. 293-305.